

Autoreferat

1. **Imię i nazwisko:** Eryk Krasucki

2. **Posiadane dyplomy, stopnie naukowe/artystyczne – z podaniem nazwy, miejsca i roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej.**

- stopień magistra historii, Instytut Historii Uniwersytetu Szczecińskiego, 26 czerwca 2001 roku, tytuł rozprawy: *Jaksa z Kopnika – próba biografii postaci z XII-wiecznych dziejów Polski i Polabia oraz jej recepcja w okresie międzywojennym* (promotor: prof. dr hab. Jan M. Piskorski)
- stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie historii na podstawie uchwały Rady Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Szczecińskiego z 18 maja 2006 roku, tytuł rozprawy: *Jerzy Borejsza a przemiany polskiej kultury w latach 1944–1952* (promotor: prof. dr hab. Kazimierz Kozłowski; promotorzy: dr hab. prof. US Danuta Dąbrowska, prof. dr hab. Jerzy Eisler)

3. **Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych/ artystycznych.**

- 2005–2007; 2013–2018 – Instytut Pamięci Narodowej, Biuro Edukacji Publicznej i Biuro Badań Historycznych, Oddział w Szczecinie
- od 2007 do dziś – Instytut Historii i Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Szczecińskiego

4. **Wskazanie osiągnięcia wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. 2016 r. poz. 882 ze zm. w Dz. U. z 2016 r. poz. 1311.):**

a) tytuł osiągnięcia naukowego/artystycznego:

„A jednak coraz silniej wierzę”. Życie i los Witolda Kolskiego (1902–1943)

b) Eryk Krasucki, „A jednak coraz silniej wierzę”. *Życie i los Witolda Kolskiego (1902–1943)*, Szczecin 2019, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, recenzenci wydawniczy: dr hab. prof. UW Grzegorz P. Bąbiak (Uniwersytet Warszawski), dr hab. Mirosław Szumiło (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie)

- c) omówienie celu naukowego/artystycznego ww. pracy/prac i osiągniętych wyników wraz z omówieniem ich ewentualnego wykorzystania.

W badawczej aktywności od początku koncentrowałem swoją uwagę na biografistyce. Tak było zarówno w przypadku pracy magisterskiej, jak i doktorskiej. Od czasów pracy nad doktoratem zajmuję się biografistyką przede wszystkim w kontekście XX-wiecznej historii Polski, szczególny nacisk kładąc na to, w jaki sposób odcisnął się na niej komunizm – jako ideologia i praktyka, zarówno w rozumieniu ogólnopolskim (lokalnym), jak i regionalnym. Moja książka jest więc konsekwencją wcześniej dokonanych wyborów, otwiera jednocześnie nowe perspektywy badawcze, dla których wspólnym mianownikiem jest Międzynarodówka Komunistyczna (Komintern) i interakcja pomiędzy moskiewską Centralą a lokalną Sekcją, jaką była formalnie Komunistyczna Partia Polski. Specjalnie interesuje mnie to, jak instytucjonalne dyrektywy, kolejne polityczne wolty (częste w przypadku III Międzynarodówki) oraz towarzyszący im klimat społeczny, polityczny i intelektualny, odcisnęły się na biografiiach osób z kręgu przedwojennej kapepowskiej elity.

To właśnie przypadek Witolda Kolskiego – działacza Komunistycznej Partii Polski, członka i przez pewien czas kierownika jej Sekretariatu Krajowego, więźnia Berezki Kartuskiej, zastępcy redaktora naczelnego lwowskiego „Czerwonego Sztandaru” w czasie trwania sowieckiej okupacji miasta, oficera polityczno-wychowawczego w Armii Czerwonej, w końcu osoby wyznaczonej do podjęcia bliżej nieokreślonej misji w centralnych strukturach nielegalnej w warunkach krajowych Polskiej Partii Robotniczej. Mnogość aktywności i funkcji jakie w trakcie swego niedługiego życia pełnił lub w których przyszło mu się znaleźć przynależy w oczywisty sposób do jego indywidualnego zyciorysu, ale jest też cechą charakterystyczną pewnej formacji, do której przynależał i w której odgrywał znaczącą rolę, nie pierwszoplanową jednak, nie był bowiem działaczem formatu Adolfa Warskiego, Marii Koszutskiej, Edwarda Próchniaka czy Juliana Leszczyńskiego-Leńskiego. Przeszkód na drodze do wejścia w krąg ścisłej partyjnej elity było kilka: brak uczestnictwa w wydarzeniach formujących partię (rewolucja rosyjska, walki frakcyjne i spór o tożsamość KPP), brak wyrazistości publicystycznej pomimo niemałej na tym polu aktywności, w końcu też czas – Kolski zaczął dużo znaczyć w hierarchii partyjnej dopiero w połowie lat 30., na krótko przed jej rozwiązaniem.

Drugoplanowość Kolskiego jest niemałym badawczym wyzwaniem, a jego wymiar w przypadku tego działacza pogłębia dodatkowo fakt, że liczba źródeł służących opisowi jego życia jest bardzo szczupła. Zapytać więc można: po co komuś takiemu poświęcać osobną książkę?

wl

Pod uwagę wziąć należy kilka czynników. Pierwszym – najogólniej zakreślonym – jest ogromny deficyt publikacji dotyczących przedwojennego polskiego komunizmu, spowodowany tym, że uwaga historyków po roku 1989 skupiła się na badaniach poświęconych dziejom Polski powojennej. W stopniu bardzo ograniczonym, już w nowych warunkach, kontynuowano wcześniej prowadzone poszukiwania badawcze (naznaczone jednak w dużym stopniu ideologicznym piętnem i niemożnością wyjścia poza pole nakreślone przez cenzurę, gdzie wiele spraw przemilczano, wielu też nie dopowiadano do końca). Książka poświęcona Kolskiemu wypełnia więc istotną lukę badawczą, wynika bowiem z namysłu czym i jaki był polski komunizm przedwojenny, jakie były jego składowe i główne inspiracje, do jakiego stopnia był on bytem samodzielnym, mogącym kształtować swoją odrębność w kontekście wpływów Wszechzwiązkowej Komunistycznej Partii (bolszewików) i Kominternu.

Drugim istotnym powodem zajęcia się biografią Witolda Kolskiego jest fakt, że w obszarze biografistyki na temat przedwojennego komunizmu zaniedbania po 1989 roku były jeszcze znaczniejsze. Oprócz książek Henryka Cimka i Bogdana Gadomskiego, poświęconych Tomaszowi Dąbalowi i Józefowi Mützenmacherowi-Redyce, nie powstały inne zwarte publikacje odnoszące się do życia i aktywności działaczy wchodzących w skład kałepowskiej elity. Sytuacja nie wygląda lepiej jeśli idzie o artykuły. Książka przynosi zatem modelowy opis kariery kałepowskiej, rozpoczynającej się od fascynacji ideą, wiodącej przez aktywność na szczeblu okręgowym aż do zajęcia istotnej pozycji w centralnych władzach partii. Co równie ważne, w pracy podejmuje też rzadko obecny w literaturze wątek statusu polskich komunistów w okresie radzieckiej okupacji polskich terenów w latach 1939–1941. Wówczas to Kolski był we Lwowie jedną z najważniejszych postaci, próbując wziąć na siebie rolę promotora interesów polskich komunistów, do czego upoważniało go to, że był przed wojną działaczem najwyższej uplasowanym w strukturach partyjnych. Z różnych powodów zamiary Kolskiego okazały się niemożliwe do zrealizowania.

I powód trzeci – najistotniejszy – badania w Rosyjskim Państwowym Archiwum Historii Społeczno-Politycznej w Moskwie pozwoliły na przyjrzenie się biografii Witolda Kolskiego w wymiarze jeśli nie pełnym, to na pewno dużo głębszym, niż to miało miejsce dotychczas (o Kolskim pisali dotąd m.in. Żanna Kormanowa, Wojciech Bułtat, Piotr Gontarczyk, Bogdan Musiał). Szczególne znaczenie, obok typowych dokumentów wynikających z przebiegu kariery partyjnej, miał dla nowego rozpoznania dziennik prowadzony przez Kolskiego w latach 1941–1943, a więc w trakcie jego służby w Armii Czerwonej. Jego wyjątkowość jako materiału badawczego (dotąd znany był jedynie pochodzący z okresu wojny dziennik z mniej

W

szczegółowymi notatkami Jerzego Borejszy) spowodowała, że w książce prezentuję go w całości, w naukowym opracowaniu. Materiał z archiwum rosyjskiego okazał się również niezbędny, aby zweryfikować kilka funkcjonujących dotąd w literaturze tez odnoszących się do Witolda Kolskiego, na czele z najgłośniejszą w ostatnich latach i zakorzenioną mocno w literaturze, mówiącą, że w 1943 roku Georgi Dymitrow, sekretarz generalny Kominternu, zdecydował, że to właśnie on zajmie miejsce zamordowanego w listopadzie 1942 roku Marcelego Nowotki, a więc stanie się przywódcą PPR. Udowadniam, że oparcie tego na jednym zapisie z dziennika bułgarskiego polityka było błędem, żaden inny dokument nie uwiarygodnia takiej supozycji, tak samo jak analiza postawy politycznej Kolskiego od wybuchu wojny do 1943 roku, kiedy to zapada decyzja o wysłaniu go do kraju.

Tak określone powody podjęcia tematu wpłynęły na kształt książki. To klasyczna w formie biografia, w której wykład odbywa się chronologicznie wzdłuż osi czasu wyznaczonej przez narodziny i śmierć Witolda Kolskiego. Nie ma ona jednak charakteru tak popularnej dziś biografii pretekstowej, skupiającej się nie tylko na kolejach życia osoby opisywanej, ale też służącej wnikliwemu omówieniu poszczególnych zdarzeń i problemów, z którymi powiązane zostało jej życie. Nie znaczy to, że nad kilkoma wątkami, służącymi pokazaniu Kolskiego w kontekście spraw zasadniczych, a więc tam gdzie ociera się on o „wielką historię”, nie staram się pochylić w sposób daleko bardziej głęboki. Tak dzieje się np. w odniesieniu do okresu lwowskiego i usilnych starań, aby odgrywać pierwszoplanową rolę w środowisku ocalałych członków rozwiązanej i „rozstrzelanej” w 1937/1938 roku KPP. To jednak momenty sporadyczne. dlatego dobrym określeniem dla mojego pomysłu na opowieść o Kolskim wydaje się być „biografia poszlakowa”. Z materiału źródłowego staram się wydobyć nie tyle to, co możliwe, ale nade wszystko to, co istotne dla zrozumienia biografii Kolskiego.

Poszczególnych wątków dotykam w sposób niemal kronikarski i dla dzisiejszego czytelnika, przyzwyczajonego do bardzo obszernych biograficznych, pewnie zanadto „esencjonalny”. Wchodzenie w „oboczności” i poszerzanie opowieści o kolejne wątki, wydawało mi się jednak w tym przypadku zbędne, więcej, mogłoby w jakimś stopniu wypaczać prowadzoną narrację na temat życia i wyborów dokonywanych przez bohatera książki. Stąd książka dość po-bieżnie traktuje sprawy osobiste i skupia się na przede wszystkim na działaczu. Chciałem też uniknąć wrażenia, że Kolski jest postacią pierwszego planu, że każdorazowo w swych aktywnościach dotyka „wielkiej historii”. To również chęć utrzymania tego, co Philippe Lejeune nazwał paktem referencjalnym – autorskiego zobowiązania, aby stworzyć w tekście „obraz rzeczywistości” (oczywiście, na tyle, na ile to jest możliwe), a nie tylko jej złudzenia.

ul

Z tego niepokoju wzięło się również wyrażenie „los”, jakie pojawia się w podtytule pracy. W moim przekonaniu na „odczytaniu” biografii Kolskiego zaważyło to, że stał się on w okresie powojennym jednym z wzorcowych bohaterów opowieści o narodzinach Polski Ludowej. Dla tego celu zbudowano odpowiednią „ramę opowieści”. Według niej wierny i wolny od jakichkolwiek niepokojów syn łódzkiego ludu całym swoim życiem zaświadczył o słuszności idei komunistycznej. W tak skonstruowanym życiorysie pominięto zupełnie momenty „trudne”, ułożono go do granic możliwości, nie pozostawiając miejsca na jakąkolwiek interpretację, pytania, wątpliwości. To, że Kolski nie wszedł na dobre do panteonu „komunistycznych świętych” spowodowane zostało tym, że zwłaszcza w okresie lwowskim, jako redaktor „Czerwonego Sztandaru”, zapisał się w pamięć wielu znacznych postaci powojennego życia politycznego i literackiego w sposób haniebny. Niemało kłopotu przysparzała jego awersja wobec kategorii „naród” i wszelkich jego odmian. O trudnym do ekspozycji i do obrony życiorysie lepiej było więc milczeć, dlatego po 1956 roku Kolski pojawiał się w historiografii i we wspomnieniach właściwie incydentalnie.

Ta „cisza” odcisnąć się musiała na kolejnych próbach biograficznych. Również na mojej, stąd pytanie: czy w obliczu tak szczupłego materiału nie dokonuję w pewnych miejscach nadinterpretacji; czy „życie” nie przechodzi tu w opisie w „los”, tzn. czy nie umieszczam Kolskiego w „szufladach”, do jakich zachęcać może współczesna interpretacja komunizmu – jako idei i praktyki – naznaczona wiedzą o jego degeneracji, rozkładzie i upadku? Przywołując Jerzego Czecha, polskiego tłumacza m.in. Wasilija Grossmana, zapytać również można: czy podróż na „komunistyczną Atlantyde” wraz z Witoldem Kolskim jest jeszcze możliwa? Na ostatnie z pytań odpowiadam twierdząco i staram się w pracy znaleźć dla niego odpowiednie miejsce – nieco z tyłu, za tymi, którzy nazaczyli przedwojenny polski komunizm najmocniej (np. Adolf Warski-Warszawski, Julian Leński-Leszczyński, Julian Brun-Bronowicz). Jest on dla mnie w takim samym stopniu *pars pro toto*, jak bytem osobnym. Analizując źródła jego wyborów, poglądy i wybory, pokazuję, że specyficzna szablonowość i przewidywalność Kolskiego może stać się pomocna dla zinterpretowania nadwiślańskiej wersji jednego z najważniejszych XX-wiecznych fenomenów. Ostatecznie nazywam go „człowiekiem jednej wiary”, co znalazło odbicie w tytule książki, a co na pewno odróżnia go od wielu osób z jego pokolenia, również przyjaciół – takich jak Jakub Prawin, Leonard Borkowicz czy Wiktor Grosz. Owo quasi-religijne odurzenie stało się również przyczyną jego osobistej tragedii i rozłączenia z najbliższą rodziną, o czym piszę w pracy stosunkowo obszernie.

44

Książka składa się z dwóch części i rzec można, że ma charakter hybrydalny. Obie części mogą być traktowane autonomicznie jako równorzędne osiągnięcie naukowe, w całości tworzą jednak pełny obraz biografii Witolda Kolskiego. Pierwsza część to monograficzne opracowanie jego życia i działalności. Podzielone ono zostało na cztery rozdziały. W pierwszym, odnoszącym się do lat 1902–1939, skupiam się na dorastaniu bohatera, jego akcesie do ruchu komunistycznego, ścieżce kariery, publicystyce. Staram się tu przede wszystkim pokazać, jak człowiek wychowany w zasymilowanej rodzinie żydowskiej (urodził się jako Boruch (Bernard) Cukier) staje się komunistą, co jest źródłem jego akcesu i jak wygląda pokonywanie kolejnych szczebli kariery. To również opowieść o tym, jak wyglądał niemal wzorcowy życiorys przedwojennego polskiego komunisty. W drugim rozdziale opisuję lwowski okres życia Kolskiego, a więc lata 1939–1941, czas najintensywniejszy i bodaj czy nie najciekawszy. Próbował w nim przyjąć na siebie rolę pierwszoplanowej postaci jeśli chodzi o polskich komunistów, stało za nim doświadczenie i wysoki status partyjny sprzed rozwiązania KPP. Paradoksalnie stał się on przeszkodą z punktu widzenia władz sowieckich, nie ufano mu bowiem i z ambitnych planów Kolskiego niewiele wyszło. Pełne oddanie polityce władz okupujących wschodnie tereny II Rzeczypospolitej, wyrażające się np. w publicystyce zamieszczonej na łamach „Czerwonego Sztandaru”, szczególnie zaś w potępieniu polskich pisarzy (m.in. Władysława Broniewskiego i Aleksandra Wata) w tekście *Zgnieść gadzinę nacjonalistyczną*, przysporzyło mu wiele niechęci, która zaważy również na jego powojennym „życiu pośmiertnym”. Rozdziały trzeci i czwarty odnoszą się do służby Kolskiego w Armii Czerwonej w roli oficera polityczno-wychowawczego oraz powierzenia mu misji w kraju. Czas ten – lata 1941–1943 – był w dotychczasowej historiografii niemal całkowicie nieznaną. Dzięki dokumentacji z archiwum rosyjskiego udało się odtworzyć wiele wątków i powiązać je z istniejącymi hipotezami. Znana dokumentacja uniemożliwia jednak odpowiedź na wszystkie pytania, np. o powiązania Kolskiego z radzieckim wywiadem czy okoliczności jego śmierci. Tę część pracy uzupełnia wprowadzenie i zakończenie, w których staram się przedstawić z jednej strony powody podjęcia tematu, literaturę i źródła, metodologię, również określić pozycję Kolskiego w kapepowskiej i postkapepowskiej hierarchii i odpowiedzieć na pytanie o jego status w okresie PRL. Stwierdzić chyba mogę, że jeśli nie zostaną odnalezione nowe dokumenty (np. rosyjskich archiwach wojskowych, do których mimo starań nie otrzymałem dostępu), przedstawiony monograficzny opis życia i działalności Kolskiego uznać można za wyczerpanie tematu.

ul

Druga część pracy to *Dziennik wojenny 1941–1943* Witolda Kolskiego opracowany wedle naukowych kryteriów przyjętych dla edycji tekstów XX-wiecznych i zgodnych z obowiązującymi instrukcjami wydawniczymi. Jego oryginał znajduje się w Rosyjskim Państwowym Archiwum Historii Społeczno-Politycznej i jest dokumentem o wyjątkowej wartości. Spisywanych na bieżąco frontowych notatek pochodzących od osób wchodzących w skład elity komunistycznej właściwie nie mamy. Nie tylko to stanowi o wadze opublikowanych zapisków, ale też ich skrupulatność, kompletność i przydatność do badań nad światopoglądem wspomnianej grupy. Dziennik poszerza naszą wiedzę o funkcjonowaniu polskich komunistów w warunkach wojennej służby, pozwala na wgląd w stosunki wewnętrzne, ponadto przynosi wiele informacji służących weryfikacji wcześniej pojawiających się w literaturze przypuszczeń i tez. Zdecydowałem się na pełną i krytyczną publikację dziennika z dwóch powodów: pierwszym jest wskazana już wyjątkowość w sensie dokumentu odnoszącego się do pewnej formacji politycznej; drugim jest to, jak ważny jest on dla zrozumienia biografii Witolda Kolskiego. Bez dziennika wiedza o rzeczonym komunizmie byłaby oparta jedynie o suche dokumenty o charakterze aktowym i kilka bardzo zestandaryzowanych wspomnień, służących właściwemu sprofilowaniu jego życiorysu. Dzięki dziennikowi czytelnik może pełniej skonfrontować się z bohaterem książki. Uznałem, że jest to wartość niebanalna, również w kontekście metodologicznych deklaracji, które zaprezentowałem we wstępie do książki.

Większość materiału dokumentacyjnego pomocnego przy pisaniu książki pochodziła z archiwum rosyjskiego skupiającego dokumentację po Międzynarodówce Komunistycznej, wciąż rzadko przez polskich historyków wykorzystywanego. Zaprezentowana praca pokazuje jego wagę do badań nad dziejami polskiego komunizmu i może być inspiracją do dalszych poszukiwań, bez których nasza wiedza o mechanizmach funkcjonowania KPP w okresie przedwojennym i relacji, jakie łączyły jej były członków z WKP(b) i Kominternem w okresie II wojny światowej, pozostaje wciąż w niewystarczającej i jest obciążona licznymi domysłami, nierzadko sensacyjnymi.

5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych (artystycznych)

Moje pozostałe osiągnięcia naukowo-badawcze koncentrują się wokół pięciu głównych zagadnień: a. biografistyki; b. ideowych obliczy wieku XX (z naciskiem na ruchy lewicowe); c. powojennych dziejów Pomorza Zachodniego; d. kultury po 1944/45 i polityki kulturalnej PRL; e. dziejów mniejszości żydowskiej na Pomorzu Zachodnim w XX wieku. Ich wspólnym mianownikiem jest jeśli chodzi o chronologię wiek XX, zaś jeśli chodzi o obszar to są to badania prowadzone w odniesieniu do ziem polskich (z drobnymi wyjątkami). Znajdują się

wśród nich zarówno prace zwarte, autorskie i redagowane lub współredagowane przeze mnie, jak też pojedyncze studia. Osobno chciałbym w tym autoreferacie potraktować moją aktywność dydaktyczną.

a. Biografistyka

Badania w obszarze biografistyki są kontynuacją moich wcześniejszych zainteresowań. Zajmowały mnie one zarówno na etapie przygotowania pracy magisterskiej (publikacja w dwóch częściach: *Jaksa z Kopnika – próba biografii postaci z XII-wiecznych dziejów Polski i Polonia*, „Akademicki Biuletyn Historyczny »Scriptor«” 2001, nr 2; *Pośmiertne życie Jaksy z Kopnika*, w: *Tym samym pociągim. Przesiedlenia przymusowe, procesy dezintegracyjne i integracyjne na Pomorzu Zachodnim i Ziemi Lubuskiej w latach 1939-1949 w wyborze prac powstałych na seminarium Jana M. Piskorskiego*, red. K. Marciszewska, P. Migdalski, Chojna 2013), jak i doktorskiej (wersja książkowa: *Międzynarodowy komunista. Jerzy Borejsza – biografia polityczna*, Warszawa 2009). Moje zainteresowania w tym nurcie przejawiają się w sposób sformalizowany w pracach działającego przy Uniwersytecie Szczecińskim Ośrodka Badań Biograficznych oraz w przynależności do redakcji rocznika „Polish Biographical Studies”. Często brałem udział w konferencjach naukowych poświęcających tematyce biograficznej wiele miejsca („Komunistyczni bohaterowie – władcy, święci, towarzysze” – Spała, organizatorzy: Instytut Sławistyki Zachodniej i Południowej UW, Instytut Kultury Polskiej UW, Pracownia badań nad historią i kulturą przestrzeni totalitarnej i posttotalitarnej PAT, Stowarzyszenie „Katedra Kultury”, 27–29 listopada 2009 r.; „Szczecin – historię tworzą ludzie. Druga Konferencja Edukacyjna” – Szczecin, organizator: Instytut Pamięci Narodowej w Szczecinie, 11 grudnia 2009 r.; „Piotr Zaremba. Polityk, urbanista, pamiętnikarz” – Szczecin, organizator: Instytut Polonistyki i Kulturoznawstwa Uniwersytetu Szczecińskiego, Instytut Filozofii Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Szczecińskiego, Instytut Architektury i Planowania Przestrzennego Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie, Polskie Towarzystwo Autobiograficzne, Towarzystwo Urbanistów Polskich, 7-9 października 2013; „Biografistyka. Sympozjum w trakcie XIX Powszechnego Zjazdu Historyków Polskich” – Szczecin, organizator: Polskie Towarzystwo Historyczne i Ośrodek Badań Biograficznych w Szczecinie, 17 września 2014; „Historię tworzą ludzie – biografistyka we współczesnych badaniach historycznych” – Łódź, organizator: Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Łodzi, Towarzystwo Historiograficzne, Katedrą Historii Historiografii i Nauk Pomocniczych Historii Uniwersytetu Łódzkiego, 14–15 kwietnia 2016).

Od 2006 roku, a więc obrony doktoratu, zajmowałem się wielokrotnie znaczącymi postaciami zachodniopomorskiej historii powojennej, m.in. Piotrem Zarembą, Edmundem Bałuką, Marianem Jurczykiem, Antonim Walaszkiem (*O Piotrze Zarembie, jego pamiętnikarskim dziele i o tym, co dziś znaczy dla szczecinian*, w: Piotr Zaremba, *Wspomnienia Prezydenta Szczecina. Pierwszy rok szczeciński rok 1945*, Łódź 2016; *Zaremba non-fiction. Kilka refleksji wokół sporu o biografię*, „Kronika Szczecina” 2012, nr 31, Szczecin 2013; *Ciekawość jako źródło radości. O pamiętnikarskiej przygodzie Tadeusza Bialeckiego*, „Przegląd Zachodniopomorski” 2013, nr 1; *Walaszek Marcowy. Szczecińskie wydarzenia 1968 r. z perspektywy I sekretarza KW PZPR*, „Szczeciński Informator Archiwalny” 2012, nr 21; *Utopijna lewicowość Edmunda Bałuki*, w: *Lewica polska. t. 1 Koncepcje i ludzie*, red. E. Krasucki, T. Sikorski, A. Wątor, Wrocław 2012; *Marian Jurczyk – w poszukiwaniu (straconej?) biografii (1971–1989)*, w: *Szczecin – historię tworzą ludzie. Druga Konferencja Edukacyjna, Szczecin 11 XII 2009 r.*, red. K. Rembacka, Szczecin 2010). Zainteresowanie postaciami istotnymi dla Szczecina i Pomorza Zachodniego było ważną częścią moich studiów nad kolejnymi odsłonami szczecińskich przełomów, przede wszystkim Marca’68 i Grudnia’70/Stycznia’71. Uzupełnieniem dorobku biograficznego w odniesieniu do Szczecina jest kilka biogramów przygotowanych do nowego wydania *Encyklopedii Szczecina*, red. T. Białecki, m.in. Marka Adamkiewicza, Agaty Kuleszy i Katarzyny Nosowskiej.

Swoją uwagę poświęcałem też w badaniach postaciom znanym w skali ogólnopolskiej, które istotne były jeśli idzie o polską odmianę komunizmu i socjalizmu: Karol Świerczewski, Mirosław Zdziarski i Jerzy Szurig (*Bohater typu instant. Wokół śmierci i pogrzebu gen. Karola Świerczewskiego „Waltera”* w: *Komunistyczni bohaterowie*, t. 1: *Tradycja, kult, rytuał*, red. M. Bogusławska, Z. Grębecka, E. Wróblewska-Trochimiuk, Warszawa-Kraków 2011; *W drodze między Warszawą a Moskwą. Typowy życiorys przedwojennego komunisty na przykładzie losów Mirosława Zdziarskiego (1892–1937)*, *Komuniści w międzywojennej Warszawie*, red. E. Kowalczyk, Warszawa 2014; *Jerzy Szurig*, „Polski Słownik Biograficzny” 2004, z. 202).

Bardzo istotny dla mojego dorobku jest artykuł *Dyskusje polskich historyków (krajowych) wokół biografistyki – między „odwilżą” a upadkiem PRL*, „Polish Biographical Studies” 2014, nr 2, który jest rozwinięciem mojego wystąpienia podczas XIX Powszechnego Zjazdu Historyków Polskich we wrześniu 2014 roku. Dodać mogę, że byłem wówczas, obok prof. Adama Wątor, współorganizatorem sekcji zajmującej się biografistyką. Spośród publicznych wystąpień w trakcie których prezentowałem tematy pokrewne biografistyce, bardzo istotny

wydaje mi się referat zatytułowany „*Prawdziwe życiorysy komunistów nigdy nie będą napisane*” – ale warto próbować! Uwagi o biografistyce zajmującej się działaczami Komunistycznej Partii Polski, który zaprezentowałem podczas konferencji „Opis i miara. Metody, techniki i narzędzia w historycznych badaniach społecznych, demograficznych i gospodarczych” – Pobierowo, organizator: Uniwersytet Szczeciński, 27-30 września 2016.

b. Ideowe oblicza wieku XX (z naciskiem na ruchy lewicowe)

Na tę część mojego dorobku składają w największym stopniu prace zbiorowe zredagowane do spółki z moimi najbliższymi współpracownikami uniwersyteckim z Zakładu Historii XIX i XX wieku Instytutu Historii i Stosunków Międzynarodowych w ramach projektu pt. *Procesy modernizacyjne narodu i państwa oraz jego ewolucja w położeniu międzynarodowym w XIX–XXI wieku* finansowanego przez Wydział Humanistyczny Uniwersytetu Szczecińskiego. Bodźcem dla moich działań w tym projekcie była chęć namysłu i prezentacji istotnych prądów ideowych, politycznych i społecznych z jakimi mieliśmy do czynienia w dwudziestym stuleciu w Polsce. Szczególnie wiele uwagi poświęcałem ruchom lewicowym. Do prac z tego nurtu należą m.in. opracowania na temat lewicy polskiej (*Lewica polska*, t. 1: *Koncepcje i ludzie*; t. 2: *Działalność*, red. E. Krasucki, T. Sikorski, A. Wątor, Wrocław 2012), anarchizmu (*Z dziejów polskiego anarchizmu*, red. E. Krasucki, M. Przyborowski, R. Skrycki, Szczecin 2011) i liberalizmu (*Liberalizm nad Wisłą (XIX–XXI wiek). Koncepcje – ludzi – działalność*, red. E. Krasucki, T. Sikorski, A. Wątor, Szczecin 2014). Do tej grupy prac należy również książka poświęcona komunizmowi (*Oblicza komunizmu. Wybór problemów*, red. E. Krasuckiego, D. Wybranowski oraz A. Fulbiszewski, R. Piścio, Szczecin 2015), mająca jednak w większym stopniu charakter akademickiego skryptu, przybliżającego w przystępny sposób wybrane formy praktycznego zastosowania idei komunistycznej w wybranych krajach z różnych kontynentów.

Wprowadzeniem do tego zbioru był mój tekst zatytułowany *Komunizm – marzenie i zbrodnia*, przynoszący syntetyczną refleksję nad teoretycznym i praktycznym wymiarem jednego z najważniejszych zjawisk ideowych XX wieku. Podobne cele przyświecały mi przy pracy nad tekstami *Das Misstrauen – die Haupteigenschaft des Konspiranten. Der Fall der Kommunistischen Partei des Polens (1918–1938)*, „Jahrbuch für Historische Kommunismusforschung” 2016 oraz *Narzędzie władzy. Państwowy antysemityzm w ZSRR (1945–1953) w: Między ideologią a socjotechniką. Kwestia mniejszości narodowych w działalności władz komunistycznych – doświadczenie polskie i środkowoeuropejskie*, red. M. Semczyszyn, J. Syrnyk, Warszawa-Szczecin-Wrocław 2014. Badania nad komunizmem prowadziłem również w ramach

W

międzynarodowego projektu *A Eurocentric revolution? The rise of Bolshevism and its impact over the world of ending Empires 1917–1936* realizowanego na Uniwersytecie w Padwie (koordynator: prof. Valentine Lomellini) w latach 2016–2018. Efektem mojej pracy w tym projekcie jest tekst *The Russian Revolution and the Polish communism in the interwar era. Ideas, people, attitudes*, oczekujący na publikację w serii *Security, Conflict and Cooperation in the Contemporary World*, wydawanej przez wydawnictwo Palgrave-MacMillan.

Uzupełnieniem dorobku w tej sekcji są dwie prace zbiorowe, będące pokłosiem konferencji, które współorganizowałem w Uniwersytecie Szczecińskim, poświęcone polskiej modernizacji (*Oblicza polskiej modernizacji. Bilans transformacji systemowej III Rzeczypospolitej*, red. E. Krasucki, T. Sikorski, A. Szczepańska, Toruń 2011) oraz twórczym rozwinięciom idei politycznych II Rzeczypospolitej w warunkach Polski powojennej (*Epigoństwo czy twórcza ciągłość? Ideowe dziedzictwo głównych nurtów politycznych Drugiej Rzeczypospolitej w refleksji politycznej po zakończeniu II wojny światowej*, red. E. Krasucki, T. Sikorski, A. Wątor, Toruń 2011).

c. Dzieje Pomorza Zachodniego po II wojnie światowej

Badania regionalne w odniesieniu do Pomorza Zachodniego zajmują znaczną część mojego podoktoratowego dorobku. Ma to związek z dostępnością materiału źródłowego, ale też jest podyktowane świadomością istotności prowadzenia tych badań z punktu widzenia lokalnych społeczności. Wiele prac w tej sekcji inspirowanych było różnymi aktywnościami publicznymi – uniwersyteckimi oraz pozauniwersyteckimi (jestem m.in. zastępcą redaktora naczelnego „Przeglądu Zachodniopomorskiego” (od 2013 roku), członkiem rady naukowej Książnicy Pomorskiej w Szczecinie (od 2016 roku), współautorem koncepcji wystawy głównej w Centrum Dialogu Przełomy, będącego filią Muzeum Narodowego w Szczecinie, prezesem Stowarzyszenia Przyjaciół Drawska „Meander (od 2013 roku)). Publikacje, w których zajmowałem mnie wymiar polityczny, społeczny, propagandowy i kulturalny regionalnej przeszłości, podzielić można na trzy grupy.

W pierwszej znalazłyby się prace poświęcone szczecińskim „przełomom”, a więc najważniejszym powojennym wydarzeniom, które w znacznym stopniu określają dziś tożsamość miasta. Spośród nich najważniejsze są prace dotyczące Grudnia’70 i Stycznia’71. Szczególnie istotne jest opracowanie *Przesilenie. Szczecińskie społeczeństwo i władza w styczniu i lutym 1971 r. Obraz źródłowy*, będące monografią pierwszych tygodni roku 1971, ale też bardzo obszernym

wyborem dokumentów pozwalającym na zrozumienie społecznego tła konfliktu pomiędzy społeczeństwem i władzą. W tej samej grupie tematycznej prac znajduje się zbiór tekstów *Historia, miasto, pamięć: Grudzień '70 – Styczeń '71 (perspektywa szczecińska)*, red. M. Kowalewski, E. Krasucki, P. Miedziński, Szczecin 2010, gdzie na dramatyczne wydarzenia końca rządów Władysława Gomułki i początków Edwarda Gierka spogląda się w sposób interdyscyplinarny. Oprócz wymienionych prac zwartych tematykę robotniczych protestów z 1970 i 1971 roku podejmowałem również w szeregu innych prac, m.in. *Die Dezember-Revolte und die Stettiner Identität / Rewolta grudniowa i tożsamość szczecińska*, w: *Stettin. Wiedergeburt einer Stadt. Essays über Odermetropole / Szczecin. Odrodzenie miasta. Eseje o nadodrzańskiej metropolii*, red. B. Kerski, Potsdam 2017; *Grudzień'70 / Styczeń'71 – szczeciński przelom*, w: *Poznań, Szczecin, Wrocław. Trzy uniwersytety, trzy miasta, trzy regiony*, red. W. Łazuga, S. Paczos, Poznań 2010; *Czerwone i czarne. O proteście szczecińskim z 1 maja 1971 r.*, w: *Monady. Polsko-niemiecko-żydowskie po(st)graniczne narracje miejsce*, red. A. Galant, E. Krasucki, P. Krupiński, P. Wolski, Kraków-Budapeszt 2016; *Baluka i Gierek po angielsku. Film „Trzy dni w Szczecinie” Leslieego Woodheada a rzeczywistość Stycznia'71*, w: *Szczecin z oddali. Piąta Konferencja Edukacyjna, 30 XI 2012 r.*, red. K. Rembacka, Szczecin 2014.

Wiele uwagi poświęciłem również badaniom nad rokiem 1956. To zarówno prace syntetyzujące (*Szczeciński rok 1956. Uwagi o naturze zmiany*, „Kronika Szczecina” 2016, t. Szczecin 2017), jak i takie, w które przyglądam się najważniejszym punktom w „odwilżowym” kalendarzu („*W świetle uchwał XX Zjazdu...*”. *Szczecińskie echa moskiewskich wydarzeń z lutego 1956 roku*, „Zapiski Historyczne” 2012, nr 4; 2013, nr 1). Szczególne moje zainteresowanie wzbudzał wydawany w Szczecinie w latach 1956–1957 tygodnik „Ziemia i Morze”. Jemu samemu i „odwilżowym” fenomenom oglądanym w jego kontekście poświęciłem kilka obszernych studiów (*Tygodnik „Ziemia i Morze” (1956–1957) a (od)budowa lokalnej tożsamości*, „Przegląd Zachodniopomorski” 2017, nr 4; *Niesforne dziecko „odwilży”*. Tygodnik „Ziemia i Morze” w 1956 roku, w: *W poszukiwaniu tożsamości. Październik'56 na Pomorzu Zachodnim*, red. M. Machałek, A. Makowski, Szczecin 2007; *Cenzurując „odwilż”. Urzędowe skreślenia i ingerencje w tekstach pisanych dla tygodnika „Ziemia i Morze” (1956–1957)*, w: *Od polonizacji do europeizacji Pomorza Zachodniego. Prace ofiarowane prof. Kazimierzowi Kozłowskiemu z okazji siedemdziesiątej rocznicy urodzin*, red. M. Machałek, J. Macholak, E. Włodarczyk, Warszawa-Szczecin 2012; *Tygodnik „Ziemia i Morze” na*

W

tle przełomowego roku 1956, w: *Lech Bądkowski i Jerzy Pachłowski w tygodniku „Ziemia i Morze”*, red. J. Borzyszkowski, K. Kozłowski, Szczecin-Gdańsk 2010).

Trzecim ze szczecińskich przełomów, który mnie badawczo interesował w sposób szczególny był Marzec 1968 roku. Zająłem się więc podejmowanymi przez lokalną władzę działaniami skierowanymi przeciwko Żydom, tym, jak dyspozycje centralne przenoszone były na grunt wojewódzki, również propagandowym wymiarem zdarzeń. W tej grupie wymienić mogę następujące m.in. następujące prace: *Marzec '68 w Szczecinie. Kilka refleksji przy okazji 40 rocznicy*, w: „Kronika Szczecina” 2008, t. XXVII, Szczecin 2009; *Syjonista przez samo "ż"*. *Propaganda antyżydowska w szczecińskiej prasie 1967/68 r.*, w: *Prasa regionalna jako źródło do badań historycznych okresu XIX i XX wieku*, red. J. Nowosielska-Sobel, G. Strauchold, T. Ślepowroński, Wrocław 2011; *Prowincjonalny Marzec. Specyfika szczecińskich wydarzeń z 1968 r.*, w: *Z dala od Centrum. Rok 1968 na Pomorzu Zachodnim*, pod red. R. Kościelnego, Szczecin 2009; „*Antysyjonistyczne*” wątki szczecińskiego Marca '68 (zarys problematyki), w: *Żydzi oraz ich sąsiedzi na Pomorzu Zachodnim w XIX i XX wieku*, red. M. Jaroszewicz, W. Stępiński, Warszawa 2007.

W mniejszym stopniu dotykałem innych „polskich miesięcy” w kontekście szczecińskim, szczególnie tych rozgrywających się w latach 80. (*Szczecińskie życie codzienne i nastroje społeczne w pierwszych tygodniach stanu wojennego*, w: *Szczecin – codzienność miasta i jego mieszkańców*, red. K. Rembacka, Szczecin 2012; *Listy do redakcji szczecińskiej „Jedności” z lat 1980–1981 jako źródło do poznania tła historycznego*, w: *Post hominum memoriam. Profesorowi Januszowi Farysiowi – uczniowie i przyjaciele*, Gorzów Wielkopolski 2009; *Strajki sierpniowe 1988 roku w Szczecinie. Działania władz politycznych i administracyjnych – rekonans*, w: „*Zarejestrujcie nam Solidarność!*”. *Strajk sierpniowy 1988 r. w Szczecinie*, red. A. Kubaj, M. Maciejewski, Szczecin 2009).

Druga grupa prac poświęconych powojennym dziejom Pomorza Zachodniego, obejmuje wszystko to, co napisałem w odniesieniu do innych niż Szczecin miejscowości regionu, ale też te prace, w których starałem się zgłębiać to, co specyficznie zachodniopomorskie. Znajdują się tu więc tak różnorodne osiągnięcia, jak praca zbiorowa poświęcona miejscowości Tuczno (*Tuczno poprzez wieki*, red. E. Krasucki, R. Ptaszyński, Drawsko Pomorskie-Szczecin 2015), podsumowująca zrealizowany wspólnie ze studentami historii, politologii, teologii i etnografii i artykuł przykładający socjologiczną teorię przestrzeni przed-trwałej Edwarda T. Halla do tuż powojennej rzeczywistości powiatu chojeńskiego (*Przestrzeń przed-trwała. Próba opisanie powiatu chojeńskiego wiosną 1946 r.*, w: *Chojna i okolice na przestrzeni wieków*,

red. R. Skrycki, Chojna-Zielona Góra 2007), jak również kilka opracowań poświęconych polityce pamięci (m.in. *Szczecińskie mitotwórstwo. Myśli kilka o współczesnym użytkowaniu historii*, w: *Pomorze Zachodnie z Polską*, red. K. Kozłowski, Szczecin 2015; *Zaślubiny z morzem – powojenny mit założycielski Kołobrzegu. Kilka uwag wokół nieco wstydlivej publikacji*, w: *Kołobrzeg i okolice poprzez wieki*, red. R. Ptaszyński, Szczecin 2010; *Dekomunizacyjna rewolucja. W związku z usunięciem szczecińskiego pomnika Wdzięczności dla Armii Czerwonej*, „Kronika Szczecina” 2017, t. Szczecin 2018) oraz ważnym politycznym i społecznym zjawiskom skojarzonym z powojennym Pomorzem Zachodnim (m.in. *Westpommern und die "Völkerwanderung" nach dem Krieg (1945-1948)*, w: *Die Erfahrung der Grenzeräume. Das polnisch-deutsche Gebiet Pommern in der Geschichte, Literatur und Kultur*, red. P. Wolski, Warszawa 2014; *Niemowa odzyskuje głos. Kaszubi i sprawa kaszubska na łamach tygodnika „Ziemia i Morze” (1956–57)*, w: *II Dzień kaszubski w Szczecinie*, red. K. Kozłowski, Szczecin 2011; *Świetlica w „Warskim” – miejsce jak najbardziej polityczne (na przykładzie strajków z lat 1970/71 i 1980)*, w: *Szczecin i jego miejsca. Trzecia Konferencja Edukacyjna, 10 XII 2010 r.*, red. K. Rembacka, Szczecin 2011; *W kręgu postaw uczestników szczecińskiego Ruchu Wolność i Pokój*, w: *„Jesteście naszą wielką szansą”. Młodzież na rozstajach komunizmu 1944–1989*, red. P. Ceranka, S. Stępień, Warszawa 2009; *Alternatywne ruchy młodzieżowe wobec zmian społeczno-politycznych końca lat 80. – zarys problematyki ze szczególnym uwzględnieniem obszaru Pomorza Zachodniego* w: *Narodziny III Rzeczypospolitej. Pomorze Zachodnie w latach 1988-1990*, red. M. Machałek, J. Macholak, Szczecin 2006).

Trzecią grupę prac w odniesieniu do badań nad historią Pomorza Zachodniego tworzą opracowania poświęcone mojemu rodzinnemu miastu – Drawsku Pomorskiemu. Składają się nań dwa tomu studiów, stanowiące pokłosie konferencji naukowych, jakie zorganizowałem w 2010 i 2017 roku (*Drawsko Pomorskie i okolice poprzez wieki. Studia i szkice*, Szczecin 2010; *Drawsko Pomorskie i okolice poprzez wieki. Studia i szkice. Odsłona druga*, Drawsko Pomorskie 2017), przygotowany wspólnie z Lucyną Jabłońską przewodnik dla nauczycieli szkoły podstawowej, mający pomóc im w realizacji programu edukacji regionalnej (*Moja gmina Drawsko Pomorskie. Przewodnik dla nauczycieli realizujących edukację regionalną z elementami edukacji europejskiej w młodszych klasach szkoły podstawowej*, Drawsko Pomorskie 2016), popularnonaukowe wydawnictwa poświęcone instytucjom miejskim i kulturalnym (*Szkolne dziesięciolecia, czyli rzut oka na to, jaką historię opowiadają licealne dokumenty z lat 1945–2005*, w: A. Ignacak, E. Krasucki, J. Kur, *Nowe wyzwania. Liceum Ogólnokształcące im. I Armii Wojska Polskiego w Drawsku Pomorskim w latach 2005–2015*, Drawsko Po-

W

morskie 2015; *Z przytupem i klasą. Opowieść o drawskim zespole „Diabaz”*, Drawsko Pomorskie 2015; *Krótką historia sześćdziesięciolatki. Drawska Biblioteka Publiczna (1947–2007)*, Warszawa 2007) i naukowe artykuły analizujące istotne wątki powojennych dziejów miasta, skupione tematycznie w obszarze zbiorowej pamięci i fenomenie skomplikowanej tożsamości lokalnej („*Podziemne krety*”. *Studium przypadku podziemnej organizacji politycznej w powiecie drawskim (1945–1947)*). *Realia, znaczenie, mit*, w: *Drawsko Pomorskie i okolice poprzez wieki. Studia i szkice. Odsłona druga*, red. E. Krasucki, Drawsko Pomorskie 2017; *Historia i współczesność (nie)chcianego monumentu. O drawskim pomniku wdzięczności Armii Czerwonej*, „*Rocznik Chojeński*“ 2016, z. VIII; *Drawsko Pomorskie – miasto krzyżujących się pamięci*, w: *Drawsko Pomorskie i okolice poprzez wieki. Studia i szkice*, red. E. Krasucki, Szczecin 2010).

d. Powojenna kultura polska i polityki kulturalna PRL

Ta część mojego dorobku jest do pewnego stopnia kontynuacją moich badań zrealizowanych w postaci pracy doktorskiej poświęconej Jerzemu Borejszy i realizowanej przez niego polityce kulturalnej. Z niej wzięło się kilka tekstów poświęconych koncepcji „rewolucji łagodnej” i jej rozmaitych przejawów (*Spółdzielnia Wydawnicza „Czytelnik” – fenomen kulturalny lat 1944–1948*, w: *Zaraz po wojnie*, red. J. Kordijak, A. Szewczyk, Warszawa 2015; „*Rewolucja łagodna*” – nieostry program kulturalny pierwszych lat powojennych, w: *Zaraz po wojnie*, red. J. Kordijak, A. Szewczyk, Warszawa 2015; „*Rewolucja łagodna*” w polskiej kulturze (1944–1947). *Projekt rzeczywisty czy zastępczy?*, w: *Doświadczenie i dziedzictwo totalitaryzmu na obszarze kultur środkowoeuropejskich*, red. J. Goszczyńska, J. Królak, R. Kulmiński, Warszawa 2011; *Major Baruga na polowaniu. Jerzy Borejsza w literackich ujęciach Czesława Miłosza i Jerzego Putramenta*, w: *Trudny wiek XX. Jednostka, system, epoka*, red. G.P. Bąbiak, J. Nalewajko-Kulikow, Warszawa 2010; *Wcielenie ideałów kooperatywy czy propagandowa atrapa? Spółdzielnia Wydawnicza „Czytelnik” z lat 1944–1948*, w: *Marzyciele i realiści. O roli tradycji w polskiej myśli politycznej od upadku powstania styczniowego do XXI wieku*, red. T. Sikorski, A. Wątor, Szczecin 2009; *Światowy Kongres Intelktualistów w Obronie Pokoju we Wrocławiu (25–28 sierpnia 1948)*, w: *Zwrot polityczny '48. Między polską drogą a projektem uniwersalnym*, red. M. Jabłonowski, W. Jakubowski, T. Krawczak, Warszawa 2013).

Moje zainteresowanie budziło też to, jak w obszarze polskiej kultury powojennej adaptowała się masowa kultura (*mass culture, pop-culture*) i jakimi sposobami ówczesna władza próbowała ją „oswajać” (*Socjalistyczna kultura masowa. W poszukiwaniu definicji na przelomie lat*

50. i 60 XX w., w: *Popkomunizm. Doświadczenie komunizmu a kultura popularna*, red. M. Bogusławska, Z. Grębecka, Kraków 2010; *Co towarzyszył Wiesławowi wiedział o bigbicie? Świadomość zjawiska kultury masowej w okresie „popaździernikowym” (1956–1963)*, w: *Kultura popularna w Polsce w latach 1944–1989. Problemy, perspektywy badawcze*, red. K. Stańczak-Wislicz, Warszawa 2012). Ważną częścią moich badań był też namysł nad „odwilżą” w polskiej kulturze. Wynikało to z wagi, jaką przykładałem do zmiany, która nastąpiła w roku 1956 („Obrona „Grenady” Kazimierza Brandysa w perspektywie zmian w polityce kulturalnej lat 1955–1956, w: *Partia, państwo, społeczeństwo*, red. K. Rokicki, Warszawa 2016; *Dobijając „mezozoicznego zwierza”. Uwagi wokół dyskusji na temat kultury polskiej wiosną 1956 r. (w świetle dokumentów partyjnych)*, w: *Październik 1956 w literaturze i filmie*, red. M. Zawodniak, P. Zwierzchowski, Bydgoszcz 2010). Przy analizie kultury okresu stalinowskiego szczególnie interesował mnie film *Żołnierz zwycięstwa* (1953) w reżyserii Wandy Jakubowskiej, dający olbrzymie możliwości pokazania specyfiki tego czasu, jego głównych tendencji artystycznych i ideowych (*Tworząc nowy typ bohatera narodowego. Postać Karola Świerczewskiego w świetle przygotowań do realizacji filmu „Żołnierz Zwycięstwa” Wandy Jakubowskiej*, w: *Historia, pamięć, tożsamość. Postaci upamiętniane przez współczesnych mieszkańców różnych części Europy*, red. M. Kujawska, B. Jewsiewicki, Poznań 2006; *Film jako obowiązek polityczny. Prace nad obrazem „Żołnierz zwycięstwa” Wandy Jakubowskiej w świetle dokumentów partyjnych z lat 1949–1953*, w: *Socrealizm. Fabuły – komunikaty – ikony*, red. K. Stępnik, M. Piechota, Lublin 2006).

Kilka swoich tekstów poświęciłem również znacznym postaciom powojennego życia kulturalnego – osadzając je przede wszystkim w politycznym kontekście (*Karykatury polityczne Andrzeja Wróblewskiego / Andrzej Wróblewski's Political Caricatures*, w: *Unikanie stanów pośrednich. Andrzej Wróblewski (1927–1957) / Avoiding Intermediary States. Andrzej Wróblewski (1927–1957)*, red. M. Ziółkowska, W. Grzybała, Warszawa 2014; *Wieszcz i Naczelnik. Czesław Miłosz wobec „solidarnościowego” karnawału (1980/81 r.)*, w: *Miłosz i rewolucja*, red. J. Madejski, przy współpracy U. Bielas-Gołubowskiej, B. Wolskiej, Szczecin 2011; „Barwy walki” – książka-manifest (nie)znanego autorstwa, „Pogranicza” 2010, nr 5). W przypadku dwóch prac zajmowała mnie również aktywność peerelowskiego aparatu bezpieczeństwa wymierzona w artystów (*Pod obserwacją [inwigilacja Heleny Raszki]*, w: „Pogranicza” 2010, nr 2; *FAMA '77 w perspektywie aparatu bezpieczeństwa*, w: *Artyści a Służba Bezpieczeństwa. Aparat bezpieczeństwa wobec środowisk twórczych*, red. R. Klimentowski, S. Ligarski, Wrocław 2008).

e. Dzieje Żydów i mniejszości żydowskiej na Pomorzu Zachodnim w XX wieku

Ostatnią część mojego podoktoratowego dorobku stanowią prace poświęcone Żydom przy czym ich przeważająca część dotyczy dziejów tej mniejszości etnicznej na Pomorzu Zachodnim w XX wieku. Swoją uwagę koncentrowałem przede wszystkim na tym, w jak intensywny sposób polityka (głównie państw totalitarnych i autorytarnych) odciskała się na ich kondycji, wyborach i losie. Z tego zainteresowania wzięły się studia dotyczące np. deportacji Żydów szczecińskich w lutym 1940 roku na teren Generalnego Gubernatorstwa, antysemityzmowi państwowemu w Związku Radzieckim, polityce uchodźczej widzianej przez pryzmat twórczości Hannah Arendt, likwidacji getta w Borszczowie, Marcowi 1968 roku na Pomorzu Zachodnim. Pisane przez lata zostały zebrane w autorskiej książce *Historia kręci drejdem. Z dziejów (nie tylko) szczecińskich Żydów*, która mogła się ukazać dzięki Stypendium Twórczemu Miasta Szczecin, które otrzymałem w 2017 roku.

Do tej części dorobku dodać mogę jeszcze udział w grantie badawczym *Po(st)graniczne narracje miejskie. Literackie i archiwalne Re-konstrukcje żydowskiego Szczecina* (kierownik: dr Paweł Wolski) sfinansowanym w ramach programu grantowego „Sonata” przez Narodowe Centrum Nauki w latach 2012–2015. W ramach tego grantu powstała m.in. praca zbiorowa *Monady. Polsko-niemiecko-żydowskie po(st)graniczne narracje*, red. A. Galant, E. Krasucki, P. Krupiński, P. Wolski, Kraków-Budapeszt 2016 i zorganizowana została w październiku 2014 roku konferencja naukowa pt. *Po(st)graniczne narracje miejskie – Szczecin*, której byłem współorganizatorem.

Podsumowując na mój dorobek piśmienniczy i wydawniczy od czasu obrony doktoratu w 2006 roku składa się 20 publikacji zwartych (4 autorskie monografie, 3 autorskie monografie popularnonaukowe, 1 wybór źródeł, 1 przewodnik dla nauczycieli do edukacji regionalnej oraz 11 prac redagowanych i współredagowanych), 65 artykuły naukowe opublikowane w czasopismach lub jako rozdziały w publikacjach książkowych oraz kilkadziesiąt tekstów popularnonaukowych zamieszczanych zarówno w prasie (m.in. „Polityka”, „Odra”, „Gazeta Wyborcza”, „Kurier Szczeciński”, „Wiadomości Historyczne”, „Biuletyn IPN”, „Pogranicza”), jak i w publikacjach zwartych. Regularnie recenzuję teksty w czasopismach naukowych oraz publikacje naukowe.

f. Dydaktyka

Poza przedstawieniem publikacji i aktywności naukowej na uwagę zasługuje jako element mojego dorobku naukowego także działalność dydaktyczna. Od 2007 roku, a więc momentu

zatrudnienia w Instytucie Historii i Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Szczecińskiego, rozwijam bogaty i szeroki tematycznie program dydaktyczny, obejmujący zarówno zajęcia z historii Polski w dwudziestym stuleciu i powojennych dziejów Pomorza Zachodniego, ale też zajęcia przybliżające studentom takich kierunków jak stosunki międzynarodowe oraz media i cywilizacja m.in. tematykę propagandy w systemach totalitarnych czy najważniejszych zjawisk intelektualnych w literaturze i filmie XX wieku. Program zajęć staram się bardzo ściśle łączyć z prowadzonymi przez siebie badaniami w różnych obszarach, przygotowując tym samym studenta do samodzielnej pracy z materiałem źródłowym. W największym stopniu uda się to w trakcie prowadzonych przeze mnie proseminariów i seminariów licencjackich. Wybierane przez studentów tematy (czasem podsuwane) w mniejszym lub większym stopniu odnoszą się do moich zainteresowań badawczych. Szczególną satysfakcję przynosiły mi wykłady monograficzne, które ogniskowały się wokół zagadnień związanych z historią Komunistycznej Partii Polski, dziejów Międzynarodówki Komunistycznej, kształtu powojennej polityki kulturalnej w Polsce oraz najważniejszych prądów intelektualnych w Europie Środkowej po II wojnie światowej. Wraz ze studentami zrealizowałem dwa projekty mające charakter warsztatowo-badawczy. Pierwszy – połączony z wyjazdami studyjnymi – poświęcony był miastu Tuczno i zakończył się publikacją książkową zredagowaną przeze mnie i Radosława Ptaszyńskiego; drugi dotyczył wydarzeń z roku 1956 na Pomorzu Zachodnim, a chodziło w nim o to, aby przyjrzeć się temu, jak oddolnie, na poziomie gminnym i powiatowym, wyglądało odchodzenie od stalinizmu. Część tekstów napisanych w tym projekcie była opublikowana na łamach „Przeglądu Zachodniopomorskiego”.

Ewa Kuesch